

УДК 329.73(477=161.2)(470+571)«1917»

**МИКОЛА МІХНОВСЬКИЙ (1917-1924 РР.) ЯК ОДИН ІЗ
ПРЕДСТАВНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РУХУ КІНЦЯ
XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ**

Шевченко Світлана Миколаївна,

к. п. н., ст. наук. сп.,
ст. наук. сп. відділу історії та філософії освіти
Інститут педагогіки НАПН України
Київ, Україна

Анотація: У тезах розкриваються ідеї Миколи Міхновського, як одного з представників українського національного руху кінця XIX – початку XX століття; показана його участь та боротьба за незалежність України; розкрито його неоціненний внесок для України.

Ключові слова: Микола Міхновський, український національний рух, ідеї, незалежність України, «Самостійна Україна», мова, національна культура.

31 березня виповнилося 150 років від дня народження Миколи Міхновського (1873–1924) – діяча який відіграв не останню роль у Визвольних змаганнях 1917-1921 років. Це один із найвидатніших діячів українського руху за незалежність України та українського народу. Та, на жаль, його внесок ще й досі належно неоцінений, але його ідеї, на сьогодні не втратили значення, вони нині актуальні і є на часі обговорення – особливо в нинішніх умовах російської широкомасштабної агресії проти України.

Зазначимо, що внесок Миколи Міхновського є нині неоціненим скарбом для України, оскільки він відомий автор праці «Самостійна Україна» (1917). В основі якої лежала його промова, що діяч виголосив у Полтаві й Харкові під час Шевченківських свят у 1900 році. Ця праця стала своєрідною програмою для Революційної української партії (РУП), одним із засновників якої був Міхновський.

Мал. 1. Микола Міхновський «Самостійна Україна» (1917)

Крім того, на початку цього твору йшлося про те, що кінець XIX - початок XX століття був часом визволення націй, а свобода, духовний розвиток людини, її матеріальне благополуччя, на думку Міхновського, тоді були можливі лише в національній державі. Як стверджує дослідник П. Кралюк «Для Міхновського українська національна держава – це не засіб, а мета, до якої треба прагнути. Тим він відрізнявся від різного роду українофілів «соціалістичного типу», для яких соціальні й культурні питання стояли на першому місці, а не питання державотворення. При цьому М. Міхновським спеціально звертається увага на питання армії. Тому в 1917 році він приділяв велику увагу створенню українського війська – чого не скажеш про більшість лідерів Української Центральної Ради» [3].

У роботі «Самостійна Україна» автор подає історію української державності, «яка принципово відрізняється від концепції історії України Михайла Грушевського, що мала народницький характер. Далі він наводить низку прикладів українського державотворення. Міхновський ніби став попередником «державної школи» в українській історіографії, біля витоків якої стояв його політичний соратник **В'ячеслав Липинський**». У цій праці Микола Міхновський вказував на порушення з боку росіян домовленостей з українцями, укладених у Переяславі в 1654 році. Вони передбачали, на думку Міхновського, створення конфедеративної держави. Адже, як вважав він, під час повстання Богдана Хмельницького виникла українська держава. Натомість

російська сторона знищила цю державу й почала проводити русифікаторську політику. Міхновський запитував: *«Яким правом російське царське правительство поводитьься з нами на нашій власній території, наче зі своїми рабами? Яким правом відносно нас, тубільців своєї країни, видано закон з 17 травня 1876 року (мається на увазі Емський указ – ред.), що засуджує нашу національність на смерть?...»* [3], що так дуже перегукується із нинішніми подіями та ще раз підкреслює незламність українського народу і сто років тому.

М. Міхновський разом з однодумцями розробив програму творення українського війська, яку з початком Української революції 1917–1921 активно втілював у життя; був засновником і керівником утвореного 16 березня 1917 р. Українського військового клубу імені гетьмана Павла Полуботка, один з організаторів 1-го Українського полку ім. Б. Хмельницького; активний діяч Всеукраїнських національних конгресів 1917 р., де на одному з них, був обраний членом Української Центральної Ради. Так, з історичних та літературних джерел стало відомо, що Міхновський до кінця свого життя продовжував досить інтенсивно контактувати з політичними діячами, які були перейняті майбутньою долею України. Він прагнув до незалежної України, модерного соціально–економічного ладу, всебічного розвитку українського народу в родині європейських народів, розквіту його мови, національної культури, – усі ці його прагнення відповідали найглибшим тенденціям історичного розвитку» [4, с. 203].

Таким чином, Миколи Міхновського найбільшою заслугою було надання великого творчого розмаху українським національним почуванням. Він розпалив серед Українців в полум'я любові до Великої, Вільної, Самостійної України. Таке захоплення національних почувань великим, достойним великої нації, ідеалом – забезпечило Миколі Міхновському почесне місце в історії України навіки. Отже, Міхновський Микола Іванович (31(19).03.1873-03.05.1924) – громадянський і політичний діяч, основоположник й один з ідеологів українського націоналізму та активний діяч

в українсько-громадсько-політичному житті. Написав брошуру «Самостійна Україна» (1917), в якій вперше висунув ідею політичної самостійності України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бібліографічне посилання*: Бойко О.Д. Міхновський Микола Іванович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2009. - 790 с. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Mikhnovsky_M_I
2. Павло Гай-Нижник. *Шемет С. Микола Міхновський* (Посмертна згадка) (Квітень 1925 р.). – Режим доступу: [http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/1925\(04\).shemet.php](http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/1925(04).shemet.php)
3. Петро Кралюк. Микола Міхновський: чому його ідеї про самостійну Україну не були почуті 100 років тому. 31 березня 2023, 07:30 – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/mykola-mikhnovskyy-ideya-samostiynoyi-ukrayiny/32342147.html>
4. Турченко, Федір Григорович. Микола Міхновський: життя і слово = Mykola Mikhnovskyy: life and story : монографія / Ф. Г. Турченко. – Київ: Генеза, 2006. – 318 с. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0005098